

GOETHE I VERDAGUER, A L'OMBRA DEL LLORER¹

JOAN REQUESENS I PIQUER

Amb la memòria en els 120 de la mort, enguany,
de Verdaguer i a 190 de la de Goethe,
tots dos vius encara.

A les memòries, això és, al llibre *Aus meinem Leben. Dichtung und Wahrheit (De la meva vida. Poesia i veritat)*, Johann Wolfgang Goethe explica els fets posteriors a la batalla de Bergen (1759), llavors de la Guerra dels Set Anys (1756-1763), quan l'exèrcit francès va ser present a casa seva, ocasió per aprendre francès. Tenia ja els deu anys i el soldat francès va ser substituït per uns llogaters del país. Amb el canvi fou l'ocasió de tenir classes de dibuix i, també en aquells tendres anys, de llengua anglesa, grec i hebreu, equitació i esgrima i música. En fi, una educació extraordinària en què tampoc es descurà la història i, ho conta ell mateix, com s'interessà pel call jueu de la ciutat de Frankfurt, ciutat on havia nascut el 28 d'agost de 1749. I si tenim present que el seu pare havia muntat a casa un gabinet d'història natural, no és d'estranyar que amb els anys la ciència fos també un dels interessos de Goethe. I fet un record de la infantesa, passa a contar impressions d'adolescent. De tot això i d'altres coses, en parla al llibre quart. Ja cap al final hi llegim el següent, que copio *in extenso*, en referència als seus mestres i als amics de la casa.

A mi m'agradava mantenir-me a prop d'aquells homes, fer servir els seus consells i les seves indicacions, mentrestant uns altres més joves, una mica més grans que jo, m'incitaven a una emulació directa. Anomenaré especialment els germans Schlosser i els germans Griesbach. Com que amb ells més tard vaig entrar en una relació més estreta que durà anys sense interrupció, ara només diré que eren lloats i posats com a model d'excel·lència en les llengües i en altres matèries que obrien els estudis universitaris, i que tothom alimentava una certa esperança que un dia farien alguna cosa remarcable en el terreny de l'estat i de l'església.

¹ Article enviat el 7 d'abril de 2022; publicat el 26 del mateix mes i any a *Vademècum* <<https://mariatoldra.com/>>.

Aquest és un record d'un moment imprecís entrat en el temps de la primera joventut, durant la qual certament fou bon amic dels dos germans Schlosser, advocats i amb càrrecs rellevants, com el de ser regidor de Frankfurt el més gran, Hieronymus Peter, i el petit, Johann Georg, secretari particular del duc de Wüttemberg i governador de Bade-Durlaich. I amic de Johann Jakob Griesbach, que fou professor de teologia del Nou Testament a les Universitats de Halle i de Jena. El cas és que Goethe rememora l'admiració dels qui coneixien aquests seus amics i la il·lusió amb què esperaven el seu futur i savi servei al país. És darrere d'aquest record que escriu les últimes ratlles d'aquest llibre quart (o capítol si es vol):

Pel que feia a mi, jo també tenia la idea de fer alguna cosa extraordinària; però no sabia clarament en què podia consistir. Com que normalment es pensa més en la recompensa que es vol aconseguir que no pas en els guanys que es poden adquirir, no negaré que quan pensava en una felicitat desitjable, se'm presentava en forma de l'atractiva corona de llorer trenada per guarnir el poeta.

A la nota, la referència als dos fragments.²

Laurus nobilis. Llorer de fulles oloroses, de doble verd i pecíol vermellós, inflorescències de groc discret que esclaten a la primavera.

Laurus nobilis. Llorer per als vencedors. Coronas, alguna volta d'or, però la veritat és, com ho afirma Aulus Gèlli, «hae antiquitus e lauru erant».³ Sí, teixides des de molt antigament amb branquillons de l'arbre lauraci i perennifoli.

Laurus nobilis. Llorer amb les arrels, podem dir, a l'Olimp celeste: «tremere omnia uisa repente / liminaque laurusque dei» / «de sobte vaig veure que tot tremia / i el lllindar i els llorers del déu» (*Eneida*, III, 90-91), en arribar, l'heroi de Virgili, al temple d'Apol·lo.

El pare de Goethe també havia atresorat a casa pintures, quadres, i el seu fill aplegaria amb el temps un gavadal de gravats. Oi que és de raó pensar que des de petit coneixia, per les lletres i per les imatges, les testes coronades de Petrarca, de Boccaccio, de Dante? Impressió durant la infantesa, somni del jove, record a l'ancianitat.

* * *

² Johann Wolfgang GOETHE, *De la meva vida. Poesia i veritat*, I, traducció de Núria Mirabet i Cucala, [autoedició], 2008 (Premi Vidal Alcover 2003), p. 146. Les dades dels amics de Goethe, les he tretes de l'apèndix d'aquest mateix volum.

³ AULI GELLII *Noctes atticae*, Leiden: Hieronymus de Vogel, 1644, lib. V, cap. 6, p. 151.

«Cap a quinze anys començà a escriure poesies. A divuit es féu conèixer com a poeta entre els estudiants del Seminari. A vint, amb la publicació de les composicions distingides als Jocs Florals i de *Dos màrtirs de ma pàtria, o siga Llucià i Marcià*, inicià la carrera d'escriptor».⁴ Té, doncs, vint anys l'estudiant del Seminari de Vic. Els companys li diuen Cinto. És Jacint Verdaguer i Santaló. Som al mes de setembre de 1865, i el dia 3 es publica el poema dedicat als qui fins feia tres anys, Llucià i Marcià, havien estat els patrons de la ciutat de Vic, ara desplaçats per Miquel dels Sants, frare trinitari nascut com a Miquel Argemí i Mitjà, fill de la ciutat. És un llarg poema que forma part dels pocs llibres en què res no es diu al començament i sí al final, vull dir, que unes pàgines de *prelogos* passen a ser pàgines de *postlogos*. En el diari vigatà *El Eco de la Montaña*, un bon dia apareixen els primers versos, anunciats amb el títol i el nom de l'autor. Havia estat llegit un any abans en un «cèrcol d'aficionats», evidentment els seus amics, els qui el burxaren fins que acceptà lliurar el manuscrit a l'impressor. Al final és on hi ha la presentació, secament; acaben els versos i en una prosa s'autopresenta el poeta i el seu treball. Això hi llegim a les últimes ratlles:

[...] vull veure que no se'm puga dir amb raó que he sigut mal aprofitant en collir les flors que al peu de mon camí he vist esbadellades, abans que esgrogueïdes rodolen amb mes darreres il·lusions per eixos erms on poncellaren, mustigant-se amb elles també l'esperança, de que, ni rosades amb la sang de mos dits esgalabrats temps a venir, unes quantes fulles de llorer ombrejaran mos polsos, abans que se'm torne una garlanda de màrtir la garlanda de poeta que en estones de mentider ensomni he vist penjada en lo cimeral de l'arbre de mon esdevenidor.⁵

Vint anys. N'hi sumem trenta de llargs i hem entrat a la dècada dels cinquanta. El poeta Verdaguer ha passat «un calvari», o l'hi han fet passar, com pensa i creu. Di-guem breument, avui, això: a banda i banda, una densa incomprensió, grapats de malentesos, tossuderia en uns i en ell, enveja en altres, confusions, context de blanc i negre, que sempre és més fàcil que el matis de set colors... Ara és un pobre beneficiat de l'església de Betlem a la Rambla barcelonina, recull algunes pessetes fent enterraments i continua fent versos... no pot deixar de fer-ne. Avui els descobrim en un parell de quartetes, heptasíl·labs, rima consonant encadenada. Us les descobreixo, lectors, havent-les trobat en un dels seus molts manuscrits, el 3103 conservat a la Biblioteca de Catalunya, al verso del foli 30. Podrem posar aquests versos en paral·lel al record

⁴ Ricard TORRENTS, «Estudi preliminar», dins Jacint VERDAGUER, *Dos màrtirs de ma pàtria, o siga Llucià i Marcià*, a cura de [...], Vic: Eumo Editorial; Societat Verdaguer, 1995, p. 25-26.

⁵ VERDAGUER, *Dos màrtirs...*, p. 197.

de Goethe, amb la diferència colpidora que no són ben bé del vell record, sinó del present alacaigut. Escrits així al manuscrit, els quatre primers amb llapis, els quatre segons amb tinta:

Oh bon Jesus amoros
jo vull ser vostre poeta
puig des que canto per Vos
me pagan a la bestreta

Vostre poeta vull ser,
mes no pas per la corona,
no canto⁶ per lo⁷ llorer
sino per Aquell que l dona

21 nov.⁸

El foli següent ens ajuda, a més a més de la lletra tremolosa, a situar-lo al calendari dels seus anys:

Del viatge de la vida
cinquanta anys tinch de camí
d una vora com de l altra
les floretes bé cerquí
no n'he vista sino una
y encara es ben lluny de mi
Es pura com
es blava com un safir

Verdaguer moria als 57 anys el 1902 i en el manuscrit hi ha poemes escrits durant els dos darrers del segle XIX i el 1901. Eren anys posteriors al gran desengany social del poeta... És, també, capellà i en aquesta vocació refugia la malmesa vida, però viva!, de poeta. Va somiar llorers. Els ha guanyat a balquena. Coronat a Ripoll amb branquillons del *laurus* que ell mateix havia plantat a la parròquia d'Orís enllà el 1873 o 74, corona teixida per l'amic que l'havia pressionat trenta anys enrere a publicar aquell primerenc poema...

⁶ canto] *afegeix ja a la interlínia.*

⁷ per lo] *esmenat en pel a la interlínia.*

⁸ 21 nov.] *en llapis.*

Punt i a cap. Aquí, una vegada més no sé estar-me d'una remirada a la història i de fer preguntes. En ocasió d'iniciar les obres de restauració del monestir de Ripoll, era el 21 de març de 1886, a les postres de l'àpat, on s'aplegaren autoritats, gent del ram encapçalada per l'arquitecte que es responsabilitzava de les obres, gent benefactora per al cost de les feines, el bisbe Josep Morgades s'aixecà de taula, s'acostà a mossèn Verdaguer i el coronà com a poeta de Catalunya. El mes de gener havia aparegut el poema *Canigó*, que conté la descripció de la portalada romànica de l'antic monestir, i el cant darrer dedicat al bisbe. Oportunitat absoluta. Sabem que va ser el canonge Jaume Collell, l'amic íntim del poeta des de l'inici dels anys 60, qui a la vigília anà a Orís, trencà els branquillons, els entreteixí i lligà amb una cinta amb els quatre pals de la bandera catalana, i ordí —tot fou en secret— la coronació. Que Collell coneixia el significat d'enaltiment del poeta amb una corona de llorer és segur i confirmat per testimoni del seu pas per Florència, quan admirà l'estàtua del Dante que fa companyia divina al temple de la Santa Creu i presideix la gran plaça, en altre temps el cos florentí de festes. Recorda, segur, Collell —i ara, aquí, prescindim del significat que li donà aleshores— aquell 13 de febrer de 1879 quan

al ser a la plaça de Santa Creu, davant del monument de l'immortal cantor de la *Divina Comèdia*, al veure aquella cara ferrenya, que els escultors s'han complagut en fer-la més angulosa de lo que realment era, pensant en la trista odissea de la unitat italiana, origen de tantes calamitats, me semblà que aquell marbre s'animava i que sortia de sos llavis aquella terrible imprecació:

*Ah serva Italia, di dolore ostello,
Nave senza nocchiero e senza guida
Non donne di provincie, ma bordello!*⁹

En preparar, doncs, la festa ripollesa, l'amic va recordar el somni de Verdaguer escrit al final del poema als patrons de Vic, va sumar-hi la imatge imponent de l'escultura florentina, va voler mostrar la seva admiració al poeta-amic, desmentint les males llengües que deien d'ell que pel company vivia amb fred de peus...

⁹ Jaume COLLELL, *Roma. Impressions y comentaris*, per [...], ab dibuixos á la ploma del Enrich Serra, Barcelona: Estampa de Subirana Germans, 1892, p. 13. El fragment és tret de «Fulles soltes d'un romeu periodista» que el 1879 publicà a *La Veu del Montserrat*, a propòsit del seu viatge al Vaticà per assistir a una trobada de periodistes amb Lleó XIII, que s'escaigué el dia 22 del mateix febrer. Cal fer notar que aquí Collell devia recordar els versos de memòria i li jugà mala passada puix l'original diu: «Ahi serva Italia, di dolore ostello, / nave sanza nocchiere in gran tempesta / non donna di provincie, ma bordello!» (*Purg.* VI, 76-78).

Parlem dels versos del Verdaguer envellit. Ha de ser ben bé en plural perquè els va fer de dues menes o, si voleu, per deixar finides les dues vocacions que en ell lluitaren tota la vida, allò de «la lira i el calze», expressió vella en parlar de la biografia de Verdaguer. La vocació de poeta. La de capellà. Aquella, la primera, la fonamental. Aquesta, la segona, perquè també se la prengué seriosament.

Als Jocs Florals de 1896 va presentar el seu poema *La primavera*, del qual la sort me'n descobrí la font confirmadora del seu significat, fins potser un poc inspiradora i tot, uns fragments de dos romàntics alemanys a través de versió francesa, Jean-Paul Richter i Ludwig Uhland. He presentat el manuscrit que conté els fragments copiats d'aquests dos autors i m'ha eixit, com sense voler-ho, un comentari interpretatiu del poema i la convicció que aquests versos de *Primavera* són l'autèntic testament poètic de Verdaguer:¹⁰ una creu sobre la seva tomba, però penjat d'ella un llaüt, símbol de la poesia que, polsat per l'aire, sonarà cada matí i hom dirà: «deu ser lo trobador que canta / l'eterna primavera al començar». Sí, ho tinc clar, per damunt de tot és un poeta, sí. Però tampoc renuncia a la vocació de capellà i a partir justament del dia de Nadal d'aquest mateix any 1896, amb l'escriptura del poema «Lo Sol de Pesillà», comença la dedicació al darrer llibre que treballà i s'editarà pòstumament el 1904, *Eucarístiques*. Aquest serà el seu testament de capellà. La lira i el calze. Dues vocacions. La més íntima amb *Amors d'en Jordi i na Guideta*, «Nit de sang», *L'Atlàntida*, *Canigó*. L'altra, la que volgudament acceptà com a preu per pagar la lira, la poètica del calze, *Idil·lis i cants místics*, *Lo somni de sant Joan*, *Al cel* i més per quantitat fins al volum *Eucarístiques*. Si em refermo en defensar *La primavera* com el seu testament de poeta i de manera preferent, ara que estudio els poemes eucarístics,¹¹ diré que també ens ha deixat, amb aquests, un codicil afegit que no revoca ni modifica, ni li cal per aclarir la seva darrera voluntat: «penjau lo meu llaüt d'eixa Creu Santa» perquè cimbellegi (sí, que rumbegi, que s'exhibeixi amb orgull, m'ho va dir Mistral, «Verdaguer, il faut être fier» —us ho ha recordat el meu amic Collell a la *Gazeta de Vich* el 28 de juny de 1930—) per damunt del tot de mi.

Retornem a les dues quartetes copiades. Prescindeixo del «bon Jesús amorós». Cal admetre que el llenguatge de pietat popular li ha restat enganxat fins al darrer moment. No importa massa. Fixem-nos en la segona quarteta, aquesta és de més gruix significatiu. Vol seguir essent poeta, ara de la seva vocació sacerdotal. Ja no vol corona de llorer. Ha penjat el llaüt de la seva glòria poètica i dedicarà la resta dels dies,

¹⁰ Joan REQUESENS I PIQUER, *Jean-Paul Richter, Ludwig Uhland. Fonts i significació de Primavera de Jacint Verdaguer*, Vic: Càtedra Verdaguer d'Estudis Literaris, 2021.

¹¹ En preparo l'edició crítica; espereu-ne el resultat i l'encert si els dos acaben impresos.

més modestament, a cantar el creador del llorer. Ho precisa el segon poema: ja té els cinquanta anys —potser més i tot en l'hora d'escriure'l— i recorda aquelles flors en la prosa darrera d'aquell poema primer, aquelles «que al peu de mon camí he vist esbadellades» i que avui ja «esgrogueïdes rodolen amb mes darreres il·lusions». De totes «les floretes» —aquest diminutiu, és de cansament?— que «bé cerquí»— i tant! el pom gegant de *L'Atlàntida* que el pujà «en lo cimeral de l'arbre»—, però avui només pensa en la flor blava entrellucada de lluny i ens fa pensar en uns altres versos que deixà al calaix en morir, *Perles del «Llibre d'Amic i Amat»*.

Les dues quartetes porten la data d'un 21 de novembre d'un any desconegut, però ves que són les coincidències! Al manuscrit 3098 de la Biblioteca de Catalunya, al verso dels folis 34 i 35, hi ha un poema d'un altre 21, el de febrer de 1890. Dècada dels noranta, aquella malastruga que el coronà amb «una garlanda de màrtir» prevista en la prosa de la seva joventut. És un poema mancat del retoc final, amb mots i versos alternatius. Deixo en apèndix la transcripció total i a continuació la més probable estructura última.

Abans teixia garlandes
de ridortes i timons
amb lo cor ple de corrandes,
lo llavi ple de cançons.

Sabia l'art de l'escriure,
tenia el do de cantar,
ara, oh Amor, que em fas viure,
ara sols sé d'estimar.

D'una a una s'han trencades
les cordes de mon llaüt,
les d'argent i les daurades
més de pressa s'han romput.

Tots los ressons s'apagaren
en la lira del meu cor.
Tots los cants se'n desniaren,
mes m'hi queda el de l'amor.

M'hi quedau vós, vida mia,
mon amor dolç i primer,

la més blanca satalia
de mon blanc satalier.

L'estrella de l'alba clara
que daurà mon orient,
l'estrella que enjoia encara
lo cel blau del meu ponent.

La que enjoiarà ma fossa
com enjoia mon bressol,
blanca, pura, bella i rossa,
que de ma nit trau lo dol.

Ma estrella, mon sol, mon dia,
jo, pobre fill de la nit,
volar i perdre'm voldria
seguint-vos a l'infinit.

Si el cant darrer del poeta és *La primavera*, potser el darrer del capellà és aquest a l'Amor —Jesús, nom alternatiu, però no encaixa, a l'inici del vers 18 (vegeu l'apèndix). Tres estrofes per al passat que arriba a la quarta, i la desolació hi és tanta! «Tots» és l'anàfora de l'estrofa: «tots los rasons», «tots los cants» i d'un altre vers que li vingué al cap i va escriure'l interlineat per engrandir aquesta totalitat desfeta, «Totes les deus s'hi estroncaren»... menys una, la de l'amor. Quin amor? Sembla clar que va ser un de dolç i primerenc... Em pregunto (no s'ho pregunta ningú més?) si aquest amor primer no és, no pot ser altre que l'amor a Jesús après de la piadosa mare quan li repetia, fins i tot d'abans que l'infant no sabés ni parlar, una volta i una altra —estima el Nen Jesús. Què li restava al mossèn passat el temporal, sinó records de la infantesa feliç? Tres estrofes més d'enamorat i una darrera per anar més enllà del «Cant de Gentil» a *Canigó*:

Lo cor de l'home és una mar
tot l'univers no l'umpliria,
Griselda mia,
deixa'm plorar!

Amors que vingueren, amors que ja no són, la nit m'ha recordat que en soc el fill,
els plors s'han fet desig:

volar i perdre'm voldria
seguint-vos a l'infinit

... La lira encara ha tingut cordes i les ha prestades a l'adeu adolorit del capellà amb trenta-dos versos, unes fulles de llorer que ja només nosaltres contemplem «ombrejant sos polsos».

* * *

Ara toca fer constar la confessió del maliciós escriptor d'aquestes pàgines. Per què dedicar-les a dos poetes dispars en mil i un detalls, potser en tot i més? Senzillament perquè ha arribat el dia que veu sense ombra repetir-se un costum del seu poble. Quan hom evidencia la vàlua d'algú... —Va! No n'hi ha per tant! Si de més a més no s'hi afegeix encara un, mirant-te per damunt de les espatlles, —ganes que tens de fer-te veure parlant d'aquest que alabes... Tanmateix, si la lloança la dediques a la vàlua d'un estranger... —I tant! Extraordinari personatge! Fa bé, aquest, de recordar-nos-el! Doncs, mira per on!, si estàs disposat a ressaltar el somni llorejat de Goethe tingut uns dies en la seva joventut i recordat planerament en la vellesa... Si et sembla una anèdota digna del geni alemany... Hauràs de convenir, honradament, que Verdagner, en somni, fins el superà perquè en el que descriu anuncia gairebé profèticament els llorers que obtindrà i el martiri que li causarà aquesta glòria abans no arribi a la sepultura. Cert que als vint anys no intuï la causa dels seus infortunis de quan en tindria cinquanta, però sí que els va veure apedregant la seva ànima de poeta, gairebé desangelant la seva inspiració que, per sort, no fou així, si recordem el poema *Primavera* que presentà als Jocs Florals de 1896... i el bandejaren en descobrir que era obra seva. El costum d'alçurar qui sigui foraster, de rebaixar aquell de casa, un costum... Tal volta no ho sigui i sí una diguem-ne malaltia. El poble sotmès, de segles, que ha de dedicar part de les més preclares ments a mantenir la cultura, pensa de pensament inconscient que, si s'afegeix a les lloances dels qui són reconeguts com a grans en els països que s'autogovernen en tot, ell, poble que ha interioritzat la submissió, s'afigura que també l'escolten i presten atenció les lloes als prohoms d'ells perquè els seus, és clar, els de casa són desconeguts i... costa tant que et coneguïn! No hi ha diners per a totes les branques de la nostra cultura... Sort encara que alguna fulla de llorer és, potser!?, a la cuina que està de moda, aquesta sí, per al profit de viure en permanent anèmia.

S'acaba la lectura. Sortiu al carrer. Potser no hi sentireu el nom de Goethe. Potser sí el d'un Verdagner «popular» perquè darrerament algun film (sense adjectiu) i

alguns músics molt honestos fent-lo seu amb novella relectura n'han repetit el nom, per no esmentar les darreres biografies, novel·lades o no, alguna ben lloable... Pregunteu-vos si no ha canviat el significat de «clàssic» pel de «consumible» (Picasso és el nom d'un cotxe, oi?). Em veig pessimista en arribar al final d'aquestes pàgines? Potser no del tot. Goethe i Verdaguer, si més no, els faig vius aquí.

APÈNDIX
(BIBLIOTECA DE CATALUNYA, MS. 3098)¹²

[Foli 34v]¹³

21 febrer – 90¹⁴

Avans teixia garlandes
de ridortes y de timons
ab lo cor ple de corrandes
lo llavi ple de cansons

Sabia l art del escriure,
sabia lo¹⁵
tenia l do de cantar
ara, oh Amor que m fas viure,¹⁶
ara sols se d estimar

D una á una s han trencades
les cordes de mon llaut
mes fines¹⁷
les d argent y les daurades

¹² Vegeu una versió digital del manuscrit al repositori *Memòria Digital de Catalunya* <<https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/32373>> (última consulta: 26 d'abril de 2022). Agraeixo cordialment la cura que l'editora Maria Tolrà ha tingut del text i d'aquest apèndix en particular.

¹³ Tots els versos d'aquest foli estan cancel·lats amb dues ratlles fetes amb llapis vertical al mig: la primera fins al mot «argent»; la segona, des del mot «ressons» fins al final.

¹⁴ 21 – 90] *al marge superior dret, en llapis.*

¹⁵ sabia lo] *interlineat, en llapis.*

¹⁶ viure] *la v corregida sobre f.*

¹⁷ mes fines] *interlineat; segueix una n (?) i una línia discontinua.*

son les que avans,¹⁸
mes de pressa s han romput.

Totes les deus s hi astroncaren¹⁹
s apagaren²⁰

Tots los ressons hi callaren

En²¹

de la lira del meu cor
tots los cants se n desniaren
mes m hi queda l del amor

M hi quedau vos vida mia

Jesus²²

mon amor dols y primer

la mes blanca setelia²³

de mon blanch²⁴ setelier

[Foli 35v]

La estrella de l alva clara

que daurá mon orient

viu²⁵

m broda²⁶

la estrella que enjoya encara

lo cel blau del meu ponent

de mon occident²⁷

per la banda de

a²⁸

La que enjoyara ma fossa

com enjoya mon bressol

¹⁸ son – avans] *interlineat*.

¹⁹ Totes – astroncaren] *interlineat*.

²⁰ s apagaren] *interlineat*.

²¹ En] *interlineat*.

²² Jesus] *interlineat*.

²³ la – setelia] *interlineat sobre lo i de ma alegria ratllat*.

²⁴ de – blanch] *afegit sota flor del meu ratllat*.

²⁵ viu] *interlineat*.

²⁶ m broda] *interlineat*.

²⁷ de – occident] *interlineat, en llapis*.

²⁸ a] *interlineat*.

la estrella de l alba rossa²⁹
blanca pura bella y rossa
la que m du la llum del sol
estrella que m fa de sol
que de ma nit trau lo dol
ab ta cabellera rossa – tu esbullavas lo meu³⁰

Ma³¹ estrella, mon sol, mon dia,
jo pobre fill de la nit
volar y perdrem voldria
en vostre amor infinit
dins³²
seguintvos al infinit.

prop de vos cantar voldria
la cansó del infinit

reprendre mon cant voldria
 reprendre³³
 seguintvos al infinit

seguí vos prompte voldria
per lo bosch del

²⁹ la – rossa] *interlineat*.

³⁰ estrella que – meu] *interlineats*.

³¹ Ma] *d'aquí fins al final, en llapis*.

³² dins] *interlineat*.

³³ reprendre] *interlineat*.